

Informe sobre l'escut heràldic de Llaurí

Llorenç Rubio Rubio

Introducció

La manca d'identificació de la població de Llaurí amb el seu escut municipal és un problema que ha sigut observat per les nostres autoritats que s'han plantejat la possibilitat de revisar els arguments usats per a la confecció del blasó municipal existent a l'actualitat. Aquest problema pot ser degut a que alguns dels elements que componen el blasó són de caire generalista i no pertanyen en exclusiva a la tradició popular del municipi. És, però, difícil que algú relacione l'escut municipal de Llaurí amb alguna part de la història comuna i també és difícil que algú trobe algun motiu en ells que siga genuí del nostre municipi.

Pertant, a petició de l'Alcalde del poble Antoni Tur iniciem aquest estudi per esbrinar si l'elecció dels motius heràldics, realitzada a principis dels anys setanta, va ser la més adequada segons les lleis de l'heraldica i la tradició històrica. A més, ens plantejarem també si és escaient la possibilitat de modificar l'escut per introduir elements que resulten més característics que els que conté l'escut actual.

En primer lloc examinarem l'expedient anterior per analitzar si els símbols elegits foren suficientment justificats. Posteriorment farem una proposta de possibles canvis a introduir per tal d'ajustar els motius heràldics amb la realitat històrica i tradicional del nostre poble.

1) Anàlisi de l'expedient d'aprovació de l'escut municipal.

L'expedient s'inicia el 29 de setembre de 1970 per part de la corporació municipal del moment, quan era alcalde Antoni Melià i secretari Rafael Garcia Sabater. Fins eixe moment l'escut usat era l'escut anomenat "constitucional", es a dir, quatre pals de gules sobre fons d'or timbrat amb corona reial i amb una rama de llorer envoltant-lo. Aquest escut era el que usaven quasi tots els pobles que no en tenien un propi i per tant no era identificatiu en absolut del nostre municipi. Aleshores, la proposta de realitzar un escut nou era adequada.

L'encarregat de realitzar l'informe heràldic va ser D. Felipe Llopis Planells, el qual va proposar el següent escut:

"Sin cuartelar: Trae de plata y un naranjo de sinople frutado de oro; el campo de plata significa el riego campesino, la fidelidad y laboriosidad de los hijos de Llaurí, cuyo esfuerzo se ve premiado por la recolección (sic.) de dorado fruto; a cada flanco del naranjo, existe un escudete diferente; uno de ellos, de oro, con tres fajas de gules, es el blasón de los Vich titulares de la baronía de Llaurí; el otro escudete, trae los palos de Aragón, como obligado tributo a la acendrada valencianía de la villa; entado en punta, trae de azur y media luna de plata, armas de los Romaní, en recuerdo a que en 1617 (i.e. 1437) vendió el Rey a Don Jaime de Romaní, la jurisdicción alta y baja de Llaurí y Benifsar. Al timbre, corona de barón que es el título del señorío.

Con este blason concejil, se ha pretendido recojer, de modo concreto y sin concesiones a barroquismos fáciles, lo más genuino de las caracteírsticas locales de la Villa: su importancia agrícola, el blasón de los Vich, señores territoriales, barones de Llaurí; los palos de Aragón y Cataluña, recordatorios de la incorporación histórica de la Villa al Reino; finalmente, la armeria de los Romaní alude a la jurisdicción ostentada y ya indicada. El timbre, està justificado por el título ligado históricamente al señor territorial." (vore annex 1)

La proposta és enviada a la Real Academia de la Historia per a que siga analitzada com a requisit previ abans de la seua aprovació per part de les autoritats

del ministeri de Governació del moment.

La resposta de la Real Academia de la Historia que arribà el 20 d'abril de 1972 és bastant contundent, ja que dictamina que l'escut proposat no pot aprovar-se per diverses raons i aconsella una sèrie de canvis que transformen l'escut en altre bastant diferent.

El dictamen de la Real Academia de la Historia diu així:

“ El ayuntamiento de Llaurí (Valencia) eleva a la dirección General de Administración Local un proyecto de escudo, “deseando plasmar en el blasón concejil los simbolos más destracados de la Historia y Geografía locales”. - Organiza, pues, dichas armas con las de Aragón, un arbol naranjo , las de los Vich (titulares de la baronía territorial de Llaurí) y las de Romaní, posteriores del expresado paraje. No faltan argumentos historicos -y del propio medio ambiental- para fundamentar esa organización propuesta, pero admitiendols literalmente, se daria al blasón en cierce indudable complejidad, fuera de cuanto viene instando nuestra Real Academia, y al pensar, también que cualquiera de estos escudos municipales - vuelva de nuevo a recordarse- tiene su primordial aplicación en sellos y timbres de reducidas proporciones, lo cual, en la práctica, dificultaría su absoluta comprensión. - Así, pues, la más pertinente heraldica municipal de Llaurí - siempre a base de los elementos informativos facilitados acertadamente por el Ayuntamiento interesado puede ser: Escudo cortado y medio partido. 1º de oro, los cuatro palos de gules; 2º de plata, el arbol naranjo, de sinople, frutado de oro; partido de azur, el creciente de plata. También, corona real, más adecuado timbre que el de la corona de barón, que se sugiere, pues cobija nada menos que las armas del antiguo reino aragonés.” (Annex 2)

Aquest és l'escut que finalment s'aprovà, a suggerència de la Real Academia de la Historia, sense posar cap objecció per part de les autoritats municipals ni de Felipe Llopis. Cal pensar que les dificultats administratives de l'època i la suggerència , per part de la Real Academia *“significandole la conveniencia de ese Ayuntamiento hiciese suyas las sugerencias formuladas por la Real Academia de la Historia”* varen suposar un gran pes a l'hora de plantejar cap objecció. També és possible que l'ansietat, per resoldre un tema que ja portava dos anys en tramitació, va ajudar a decantar-se per la proposta de l'Academia sense posar cap entrebanc que retardara més temps l'aprovació del símbol heràldic. Per tant, per Decret n.º. 2529/72 de 18 d'agost de 1972 (B.O.E. n.º. 228 de 22 de setembre de 1972) fou aprovat

l'escut heràldic de Llaurí seguint la disposició següent:

“Escudo cortado y medio partido. Primero, de oro, los cuatro palos de gules. Segundo, de plata, el arbol naranjo de sínople, frutado de oro; partido de azur, el creciente de plata. Timbrado de corona real.”

Actualment podem afirmar que l'escut aprovat no gaudeix dels requisits necessaris per a simbolitzar i identificar el nostre municipi per diversos motius, malgrat haver sigut totalment respectada la proposta de la Real Academia de la Historia. És evident que les objeccions que plantejem estan basades en criteris actuals i que en el seu moment pot ser no tenien apenes importància. De tota manera pensem que son plantejaments molt respectuosos amb les normes heràldiques més tradicionals.

1) En primer lloc hem de plantejar-nos si la utilització dels símbols reials està bastant justificada. Aquesta qüestió afecta tant al timbre (corona reial i no de baró tal i com diu l'informe de la Real Academia de la Historia) com als quatre pals d'Aragó utilitzats al propi blasó.

En el decret 116/1994 de 21 de juny, del Govern Valencià, sobre símbols tractaments i honors de les entitats locals de la Comunitat Valenciana es contempla la utilització de la corona reial oberta per a tots els escuts d'acord amb la tradició valenciana, segons consta a l'article dotze de l'esmentat decret, per tant és correcta la recomanació de la Real Acadèmia. No ho és tant, quan ens referim a l'ús dels quatre pals d'Aragó, ja que al mateix article dotzé ens adverteix que l'ús de les armes reials sols podran incorporar-se en l'escut de municipis pertanyents històricament al patrimoni reial. És de cert que la normativa al·ludida és posterior a l'aprovació de l'escut municipal i, per tant, no estava vigent quan es produeix aquesta aprovació. Cal, però, també advertir que el decret en qüestió s'ha fet seguint les normes dictades per la tradició històrica i aquesta sí hauria d'haver marcat les pautes a seguir en matèria heràldica.

En el cas de Llaurí el requisit de ser poble de reialenc no s'acompleix, ja que des del moment en que es converteix en entitat territorial diferenciada ho fa en forma de senyoriu, com així consta en un document notarial emes a Gaeta (Sicília) el 4 de novembre de 1437 subscrit per Alfons V a favor de Jaume de Romaní atorgant-li el mer i mixt imperi sobre Llaurí i Beniboquer; posteriorment el 9 de gener de l'any 1471 també li serà atorgada la jurisdicció i mer i mixt imperi del lloc de Beniomer. L'any 1441 Antonia de Romaní es casà amb Lluís de Vich i de Corbera amb la qual

cosa el senyoriu canvià de titulars passant a pertànyer des d'eixe moment i fins a l'actualitat a la família Vich.

Per tant, en cap moment la jurisdicció senyorial va tornar a patrimoni reial i, aleshores, no resulta escaient la utilització de les armes reials tal i com hem vist abans.

2) El segon punt discutible és la utilització del blasó dels Romaní i l'absència del blasó dels Vich, actuals titulars de la baronia.

Felipe Llopis en el seu informe introduïa les armes dels Vich en un "escudete" que flanquejava el taronger i les armes dels Romaní a l'entat de l'escut. Però quan la Real Academia de la Historia presenta els canvis a realitzar al disseny fa desaparèixer les armes dels Vich i sols es conservarà el blasó dels Romaní en forma de mitja lluna de plata sobre fons d'atzur. Aquest "oblit" pot haver estat provocat per un error a les dates de l'informe de don Felipe Llopis ja que en aquest informe es diu que el Rei va vendre la jurisdicció alta i baixa a Jaume de Romaní en 1617, una data bastant tardana (situada després d'un moment històric crucial per a la història del nostre poble: l'expulsió dels moriscos i la conseqüent despoblació i repoblació dels llogarets) amb la qual cosa sembla que son els Romaní i no els Vich els que ostentaren el senyoriu a partir d'eixa data quan en realitat no fou així.

En efecte, hem vist com la família que primer va obtenir la jurisdicció sobre Llaurí fou la dels Romaní però el casament de l'hereva de Jaume de Romaní amb Lluís de Vich provocà el traspàs de la jurisdicció senyorial a la família Vich i, per tant els Romaní sols l'ostentaren escassament cinquanta anys. També cal afegir que fou Lluís de Vich el que aconseguí el permís reial per repoblar el territori amb cristians vells, després de l'expulsió dels moriscos que deixà el territori totalment despoblat. Finalment hem de recordar també que Lluís de Vich consolidà la unitat territorial de la baronia quan instituí el vincle patrimonial impossibilitant la desmembració del senyoriu des d'eixe moment.

En definitiva, pensem que són els Vich i no els Romaní els que haurien d'aportar les seues armes al blasó municipal per tradició històrica, a més de la vigència actual del títol de Baró de Llaurí que hui està ostentat per un manglano (família que se senten descendents directes dels Vich i que es cognominaren "de Vich" durant bastant temps).

3) Finalment haurem de referir-nos al tercer element que conforma l'escut municipal: el taronger de sinople. Aquest element no cap dubte que és fruit d'una visió economicista de l'època ja que en aquell moment a l'economia agrària i en concret a la citrícola calia donar-li una promoció externa mitjançant tots els mètodes a l'abast, ja fóra utilitzant l'escut municipal, com en este cas, com inventant *slogans* que es col·locaven a les entrades dels pobles (en el cas de Llaurí un senyal al límit del terme municipal ens informava que estàvem entrant al "Paraíso de la naranja").

Però el taronger no és un element que diferencie el nostre poble de la resta de pobles que l'envolten, ja que a tota la comarca hi ha plantacions de cítrics i per tant qualsevol poble podria usar l'esmentat arbre al seu blasó. A més, el taronger és un frutal que s'introduí de manera molt tardana al nostre territori i per tant tampoc és un element que històricament siga significatiu. Potser que des d'un punt de vista històric hi haja altres cultius (com la morera o el garrofer) que hagen sigut bastant més importants al llarg del temps que el mateix taronger.

Per tant, tampoc considerem suficientment sòlida la utilització d'un taronger al blasó municipal.

En definitiva l'escut de Llaurí no gaudeix d'elements que puguin ser característics i definitoris de la personalitat del municipi. A més, tampoc apleix la normativa sobre heràldica que s'especifica al decret 116/1994, de 21 de juny, del Govern Valencià, pel qual es regulen els símbols, tractaments i honors de les entitats locals de la Comunitat Valenciana. Per tant,ensem que hauria de ser sol·licitada davant la Conselleria d'Administració Pública la seua modificació, introduint elements que resulten més escaients i representatius de la història i entitat del nostre municipi

2) Proposta de modificació

Basant-nos en els criteris heràldics actuals i cenyint-nos estrictament al Decret 116/1994, de 21 de juny, del Govern Valencià passem a proposar un nou blasó municipal que represente degudament la història, la tradició i la personalitat del nostre poble.

En primer lloc, cal que observem que la normativa és estricta en quant a la forma de l'escut i així, a l'article 12-1 de l'esmentat decret 116/1994 ens indica que aquest serà de forma quadrilonga de punta redona sempre que no hi haja altra forma que estiga justificada històricament. Aquesta forma és la mateixa que té l'actual escut i per tant no suposa cap canvi ni problema en el seu ús.

Quant al timbre, utilitzarem la corona reial oberta seguint també els criteris de l'article dotzé de l'esmentada llei.

El camper de l'escut municipal pensem que és escaient que continga dos elements per diversos motius. En primer lloc per la simplificació i claredat que suposa no quarterar en excés el blasó; i en segon lloc, perquè no podem utilitzar sols l'element senyorial com emblema únic ja que pertany a la casa titular d'aquest i açò podria crear confusió.

Per tant, la nostra proposta consta d'un escut partit verticalment per un pal de sable i amb dos elements continguts:

D'una banda l'element senyorial. Com correspon a un territori que no ha sigut mai reialenc i que des del primer moment que és desmembrat del terme de la vila de Corbera ha sigut tradicionalment poble de senyoriu. La jurisdicció ha sigut exercida pràcticament des del primer momen per la família dels Vich i hui en dia segueix vigent el títol de Baró de Llaurí. Aleshores, el primer element correspondrà al blasó dels Vich. *"D'or amb les tres faixes de gules"* tal i com ens relata Mossén Febrer a les seues trobes.

El segon element que podríem usar és algun que siga distintiu i personal del nostre poble. Com que no hi ha cap monument històric conservat, ni és possible justificar etimològicament el topònim si no es basant-nos en teories indemostrables científicament, utilitzarem el símbol del patró Sant Llorenç (martir espanyol de segle

III que va patir martiri en ser cremat viu, segons conta l'hagiografia, "torrat en una graella"). Llavors, usarem la graella. Aquest és un element visible en alguns llocs destacats del nostre poble i també està present en la tradició històrica

El segon element seria aleshores: De sable una graella de gules, color que pensem és el més adequat per a un màrtir.

Per tant, la composició completa de l'escut municipal que proposem és:

Forma: Escut Quadrilongo de punta redona timbrat amb corona reial oberta.

Camper: Mig partit, d'or amb tres faixes de gules; de sable, una graella de gules a l'altre element.

Llorenç Rubio Rubio

Llicenciat en Geografia i Història.